

Alla barn som vill får prova Sara Lunds hår.

Antingen eller? Eller både och!

Kan killar ha kjol, stora smycken och nagellack? När en person som heter både Sara och Claes besöker [Kusmarks förskola](#) får barn och vuxna en del att fundera på.

TEXT: INGELA HOFSTEN FOTO: ERLAND SEGERSTEDT

- Har du nagellack!

Fyraåriga Elmer hoppar av förtjusning när Sara Lund kommer in på avdelningen Humlan i Kusmarks förskola, sätter sig på golvet, vecklar in sina långa, nylonstrumpeklädda ben under sig och visar upp de glittrigt bronsfärgade naglarna. Armbanden runt handlederna klirrar.

- Min mormor har också sådana, utropar Elmer förtjust och blir ännu gladare när han och hans kompis Sixten får låna både dem och de ringar som pryder Saras stora händer.

Sixten sätter sig på golvet framför Sara Lund:

- Är du en pojke eller en flicka?

Istället för att svara frågar Sara Lund hur det syns att någon är flicka eller pojke och får veta att pojkar har kort hår.

- Men jag då? Är inte jag en pojke bara för att jag har långt hår, undrar Sara Lund.

Barnen ser fundersamma ut och kan inte riktigt enas om vilket kön Sara Lund egentligen har.

Så går Sara Lund vidare till nästa rum, där en annan grupp fyraåringar har samling.

- Hej, jag heter Sara. Men jag heter Claes också.

Här hänger en stor klippdocka på väggen. Under de senaste veckorna har avdelning Humlan pratat om kroppen men också om kön utifrån denna könlösa docka.

- Barnen hade en massa olika idéer om hur det syns vilket kön någon tillhör. Men till slut sa någon att man får se ut precis som man vill, berättar Anna Marklund, förskollärare.

Numera heter dockan Isa, men är fortfarande hårlös.

- Isa har ju samma frisyr som jag, säger SaraClaes.

Barnen ser misstroget på honom och hans svallande hårman och blir ännu mer skeptiska när han säger att han kan ta av sig håret. När han gör det hörs ett skräckblandat sus i rummet. Men ingen vågar låna peruken hur än SaraClaes trugar. Inte förrän tre femåringar sällar sig till gruppen. En av dem, Josef, tar med ett stort leende på sig peruken. Men då han får se sig i en spegel kastar han snabbt av sig den.

Nu vågar det ena barnet efter det andra prova. Särskilt en pojke poserar glatt framför spegeln med peruken på huvudet. SaraClaes ser varmt på honom, berömmar hans mod.

- Du är en mycket speciell människa.

- Har du nagellack!

Fyraåriga Elmer hoppar av förtjusning när Sara Lund kommer in på avdelningen Humlan i Kusmarks förskola, sätter sig på golvet, vecklar in sina långa, nylonstrumpeklädda ben under sig och visar upp de glittrigt bronsfärgade naglarna. Armbanden runt handlederna klirrar.

- Min mormor har också sådana, utropar Elmer förtjust och blir ännu gladare när han och hans kompis Sixten får låna både dem och de ringar som pryder Saras stora händer.

Sixten sätter sig på golvet framför Sara Lund:

- Är du en pojke eller en flicka?

Istället för att svara frågar Sara Lund hur det syns att någon är flicka eller pojke och får veta att pojkar har kort hår.

- Men jag då? Är inte jag en pojke bara för att jag har långt hår, undrar Sara Lund.

Barnen ser fundersamma ut och kan inte riktigt enas om vilket kön Sara Lund egentligen har.

Så går Sara Lund vidare till nästa rum, där en annan grupp fyraåringar har samling.

- Hej, jag heter Sara. Men jag heter Claes också.

Här hänger en stor klippdocka på väggen. Under de senaste veckorna har avdelning Humlan pratat om kroppen men också om kön utifrån denna könlösa docka.

- Barnen hade en massa olika idéer om hur det syns vilket kön någon tillhör. Men till slut sa någon att man får se ut precis som man vill, berättar Anna Marklund, förskollärare.

Numera heter dockan Isa, men är fortfarande hårlös.

- Isa har ju samma frisyr som jag, säger SaraClaes.

Barnen ser mistroget på honom och hans svallande hårman och blir ännu mer skeptiska när han säger att han kan ta av sig håret. När han gör det hörs ett skräckblandat sus i rummet. Men ingen vågar låna peruken hur än SaraClaes trugar. Inte förrän tre femåringar sällar sig till gruppen. En av dem, Josef, tar med ett stort leende på sig peruken. Men då han får se sig i en spegel kastar han snabbt av sig den.

Nu vågar det ena barnet efter det andra prova. Särskilt en pojke poserar glatt framför spegeln med peruken på huvudet. SaraClaes ser varmt på honom, berömmar hans mod.

- Du är en mycket speciell människa.

Kan killar ha kjol, stora smycken och nagellack? När en person som heter både Sara och Claes besöker **Kusmarks förskola** får barn och vuxna en del att fundera på.

TEXT: INGELA HOFSTEN FOTO: ERLAND SEGERSTEDT

SaraClaes mådde dåligt i många år eftersom han inte kunde identifiera sig som antingen kille eller tjej.

High five!

Klippdockan Isa får förstås också prova peruken.

Claes Schmidt var i femårsåldern när han började låna sina systrars kläder. Han drömde också om att hans mamma skulle behandla honom likadant som hon behandlade systrarna. Men han kände också tydligt att detta var något han måste hålla hemligt.

Något år senare såg han ordet transvestit i en tidning, vid en bild av en vacker kvinna. I uppslagsboken stod det att en transvestit är homosexuell, något som han inte kunde identifiera sig med. Men ändå. Han hade fått klart för sig att det fanns fler som han. Inte för att livet blev enklare med denna vetenskap. Under tonårstiden såg sig Claes som onormal. Han drog sig undan omvärlden och umgicks med självmordstankar. Så småningom utbildade han sig till ingenjör, började turnera som musiker, startade ett musikföretag, gifte sig. Men fortsatte att dölja vem han egentligen var.

– Mitt kvinnliga "jag" låg i en väska på vinden. Jag klädde om i hemlighet och mådde fruktansvärt dåligt.

Så, 1989, hittade hans fru kläderna.

– Hon frågade om jag kände mig som man eller kvinna. När jag sa att jag inte visste sa hon några magiska ord: "Måste du välja?"

Ändå tog det nästan femton år till innan han vågade visa sig öppet som transvestit. Han började med att uppträda som sitt alter ego Sara Lund på orter där risken var liten att bli igenkänd, för att lära sig bli betraktad. Nästa steg var att berätta för arbetskamrater, vänner och bekanta. Så småningom började han föreläsa om trans och samma år som han fyllde 60, 2009, blev han föreläsare på heltid. 2013 gjorde han sitt första

förskolebesök, i Skellefteåtrakten. En skolchef som gillat hans framträdande på högstadiet hade bett honom prova och när det hela föll väl ut bestämdes att han någon dag skulle komma tillbaka till trakten och möta fler förskolebarn och pedagoger.

Kusmark är en by med några hundra invånare, 2,5 mil väster om Skellefteå. Förskolan ligger i samma röda träbyggnad som byns F-6-skola. I bilen från Skellefteå stadshotell (*jag ville bo där, för där träffades jag och min hustru en gång i tiden*) till Kusmark berättar Claes Schmidt att han aldrig har något tydligt upplägg för sina förskolebesök. De får bli som de blir och det är bara bra om pedagogerna inte gör några förberedelser utan presenterar honom som en gäst, rätt och slätt.

Det är precis så de gjort i Kusmarks förskola.

– Jag sa att det är en kompis till mig som ska komma, berättar Marie Edin, förskolechef.

– Det kändes helt rätt! Vi har haft många diskussioner i vårt skolområde om kränkande särbehandling och alltid landat i att mycket handlar om normer och förhållningssätt. Men även om vi säger till barnen att man får vara som man vill behöver de konkreta bevis på det. Vi går ju här och är likadana varje dag.

Visst har såväl förskola som skola under senare år blivit alltmer heterogen i fråga om utseende, bakgrund med mera, men nog är det fortfarande så att den som avviker från den så kallade normen väcker större uppmärksamhet här än i en storstad.

– Därför är det kanske extra viktigt att en person som SaraClaes kommer hit, säger Marie Edin.

Blingbling. Några av killarna på Kusmarks förskola blir begeistrade av att få prova SaraClaes klirrande armband.

Claes Schmidt/Sara Lund

Ålder: 67 år.

Kön: Människa.

Familj: Hustru Anita.

Gör: Föreläser och inspirerar i Sverige och Norge. Fick Stora talarpriset 2010. Har gett ut boken *Från Man till Människa*.

Bakgrund: Har jobbat som nöjesproducent och marknadschef på en nöjes- och konferensanläggning i Malmö.

Motto: Vi behöver ovanliga människor för att förstå vilka tankar vi kunde ha tänkt.

Läser: Artiklar och rapporter på nätet.

Hämtar energi från: Åhörare och goda vänner.

Förebilder: Hasse Alfredsson och Tage Danielsson.

Trasvestit är en person som i sitt privatliv växlar mellan att klä sig eller använda sig av andra attribut som traditionellt används av män respektive kvinnor. (Källa: RFSL)

Enligt Claes Schmidt har runt fem procent av jordens befolkning "något av trans i sig".

– Så varför kan vi inte bara vara människor?

Själv ser han sig som man, men genom att ibland bli Sara Lund hittar han andra sidor av sig själv, något han kallar "manlig kvinnlighet".

– Men jag byter inte kön bara för att jag byter könsuttryck!

Han påpekar att de tre stora världsreligionerna kristen-

dom, judendom och islam bidragit till att befästa idéerna om att vi måste vara antingen eller.

– I andra religioner sitter könet i huvudet. Fortplantningen sitter visserligen mellan benen, men den använder vi ju väldigt lite, resten är underhållning. Så varför låter vi underhållningsavdelningen definiera vilka vi är?

Kvällen innan har han hållit ett föredrag för samtliga pedagoger i skolområdet, vänt ut och in på deras fördomar och inte minst fått dem att skratta genom att bjuda på sig själv.

Och idag är pedagogerna i Kusmarks förskola entusiastiska, både över föreläsningen och dagens besök.

Anna Marklund, förskollärare, är mamma till ett barn med en diagnos och brukar framhålla vikten av att se andra människor som människor i första hand, istället för att kategorisera dem.

– Så när jag hörde att vi skulle få det här besöket kände jag bara yes!

Nu efter besöket är hon glatt överraskad:

– Det var spännande att se att flera barn som jag inte trodde skulle våga prova peruken gjorde det.

Hennes kollega Maria Tegelstedt har gjort samma iakttagelse.

– De öppnade sig mer än jag trodde.

För egen del tycker hon föredraget kvällen innan och dagens besök är nyttiga och lärorika påminnelser.

– Även om vi jobbar med värdegrunden hela tiden har vi alla våra fördomar, och ibland hinner de ut innan man hinner tänka. Jag hoppas att SaraClaes besök gör oss alla mer toleranta.

Simon Widmark, också han förskollärare, säger att han själv känner flera personer med annan sexuell läggning än han själv och i och med det har kunskapen.

– Men jag tror det var nyttigt att SaraClaes kom hit, inte minst för barnen. Om de stöter på en transperson någon annanstans kommer det inte att vara lika främmande nu. Jag skulle gärna se att alla slags minoriteter kom hit, säger han.

Nästan en timme har gått, och SaraClaes sitter fortfarande hos fyraåringarna på avdelningen Humlan – den planerade utevistelsen fick ge vika för perukprovning och fortsatta funderingar kring könsidentitet. Simon Widmark berättar för barnen att han hade långt hår när han var ung, och påpekar att flera av de kvinnliga pedagogerna är kortklippta.

Nu ska Sara Lund snart ta flyget hem till Skåne, och tar på sig sin peruk igen. Men innan han går vill han ha svar på en fråga:

– Kan killar ha kjol? Räck upp handen alla som tycker det.

Nästan alla händer åker upp i luften. 🙋

INGELA HOFSTEN. Frilansjournalist.